

UDK 050:930.25(497.4)"1978/..."

Prejeto: 25. 5. 2024

Revija *Arhivi* – njen nastanek, razvoj in težave od začetka do današnjih dni

MARIJA ČIPIĆ REHAR

mag. zgod. in dipl. etnol., arhivska svetnica

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Trdinova ulica 4, SI-1001 Ljubljana

e-pošta: marija.cipic-rehar@zal-lj.si

Izvleček

Članek prinaša pregled nastajanja revije *Arhivi* od njenih začetkov vse do današnjih dni. Avtorica v uvodu opiše začetne težave ob nastajanju revije, zahtevno problematiko financiranja in težko pričakovano prvo številko. V nadaljevanju je opisana struktura revije in kako se je ta spreminjala s časom, sledi opis načina delovanja urednikov in uredniških odborov. Zadnji del je namenjen tehničnim temam, kot so tisk, naklada, vizualna podoba, nato sledi zaključno poglavje, ki je posvečeno zadnjim štirim letom revije.

Ključne besede:

Arhivi, Arhivsko društvo Slovenije, revija, uredniški odbor

Abstract

ARHIVI JOURNAL - ITS CREATION, DEVELOPMENT AND PROBLEMS FROM
THE BEGINNING TO THE PRESENT DAY

The article provides an overview of the creation of the journal *Arhivi* from its beginnings to the present day. In the introduction, the author describes the initial problems during the creation of the journal, the challenging issue of financing and the long-awaited first issue. In the following, the structure of the journal is described and how it changed over time, followed by a description of the functioning of the editors and editorial boards. The last part is dedicated to technical topics such as printing, circulation, visual image, followed by the final chapter, which is dedicated to the last four years of the journal.

Key-words:

Arhivi, Archival Society of Slovenia, journal, editorial board

1. Uvod¹

Revija *Arhivi* je glasilo Arhivskega društva Slovenije (ADS) in slovenskih arhivov, ki izhaja že od leta 1978. Pot si je utrla skozi težke začetke, ki so jih zaznamovale težave s tehniko, pridobivanjem denarja za tisk in druge stroške ter s postavljanjem strokovnih osnov za revijo. Zdaj že desetletja predstavlja osrednjo znanstveno in strokovno periodično publikacijo na področju arhivistike na Slovenskem. Vsi uredniki so se in se še ves čas trudijo, da bi strokovni javnosti ponudili znanstvene in strokovne članke ter razprave s področja arhivistike, arhivske dejavnosti in arhivske tehnike, zgodovinskih pomožnih ved, struktur institucij ter zgodovinopisja.

Vsako obdobje je prineslo svoj vir težav, ki so jih uredniki s pomočjo uredniškega odbora in drugih članov ADS bolj ali manj uspešno reševali ter bodo v nadaljevanju podrobneje predstavljene. O reviji *Arhivi* je bilo napisanih že kar nekaj besed, predvsem ob raznih obletnicah, vendar je ob 70. obletnici Arhivskega društva ponovno čas, da se ozremo nazaj in zapišemo nekaj besed o narjenem delu.

2. Nastanek in začetne težave

Ko je februarja 1979 izšla prva številka revije *Arhivi*, je ADS praznovalo že petindvajset let. Že kar nekaj let pred izdajo so slovenski arhivisti razmišljali o svoji reviji. Kot je napisano na začetku prve številke, so slovenski arhivisti objavljali svoje prispevke v skupnem jugoslovanskem časopisu *Arhivist*. Vendar so se arhivski izzivi in problematike precej razlikovali od tistih v drugih jugoslovanskih republikah, saj so bile problematike povezane z različno prakso, pri čemer je bila arhivistika odsev družbeno-političnih, gospodarskih in kulturnih razmer po posameznih republikah, ki so sčasoma vpeljale svoje revije.² Izvršni odbor društva je že na začetku leta 1956 dal pobudo, da bi Državni arhiv izdal svoje glasilo, vendar je bilo veliko pomislekov o smiselnosti revije, saj je bilo le majhno število strokovnjakov, ki so svoje članke objavljali še v *Zgodovinskem časopisu*, *Časopisu za zgodovino in narodopisje*, *Kroniki*, *Varstvu spomenikov* in v *Prispevkih za zgodovino delavskega gibanja*.³ Na VII. Zborovanju slovenskih arhivarjev v Slovenj Gradcu leta 1974 so sprejeli sklep, da bodo izdajali glasilo in v prvi številki naj bi bili prispevki tega zborovanja.⁴ A počakati je bilo treba še kar nekaj let, da je prva številka dejansko izšla.

Na VIII. zborovanju arhivskih delavcev v Kočevju oktobra 1977 so se prisotni ponovno strinjali, da je revija nujna, saj bo to možnost za izmenjavo mnenj, raznih idej in načrtov ter težav. Eden od razlogov za izdajanje revije je bilo tudi zavedanje, da je arhivska stroka zelo zaprta, medtem ko je njeno delo širši javnosti popolnoma neznano. Z revijo so hoteli spodbuditi širjenje informacij med tiste, kjer nastaja registraturno in arhivsko gradivo, s čimer bi glasilo pridobilo tudi strokovno-izobraževalno funkcijo.⁵ Velja omeniti, da so že vse druge republike v Jugoslaviji imele svojo revijo in je bil to še dodaten motiv za nastanek revije.⁶

Ob začetkih razprave o svojem glasilu so razpravljali tudi o predlogih za

¹ Za vso pomoč pri pisanju članka se najlepše zahvaljujem nekdanjim urednikom dr. Matevžu Koširju, dr. Juretu Volčjaku, dr. Gregorju Jenušu in tajnici ADS Anji Props.

² Arhivom na pot, str. 5.

³ Umek, Košir: Revija Arhivi, str. 69–70.

⁴ Arhivom na pot, str. 5.

⁵ Drnovšek: Ob prvi številki, str. 5–6.

⁶ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, 15a/79, Zapisnik občnega zbora, 18. 5. 1979, priloga Poročilo uredniškega odbora Arhivskega društva Slovenije.

ime. Društvo je odprlo široko razpravo, pojavili so se številni predlogi: *Pismo, Naše izročilo, Tradicija, Arhivska Tradicija, Korenine, Slovenski arhivist*. Ime *Korenine* so začasno izbrali kot delovni naslov revije, vendar so si člani društva sčasoma premislili in izbrali čisto splošen naslov: *Arhivi*.⁷

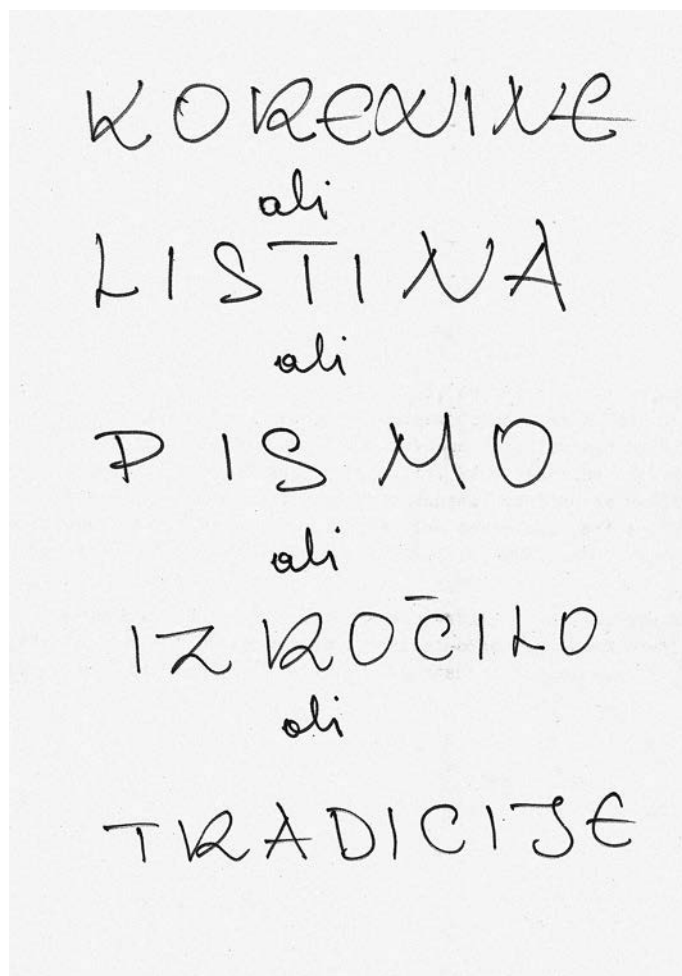
3. Prva številka revije

Prva številka za leto 1978 je izšla februarja 1979 in je vsebovala referate iz zborovanja slovenskih arhivarjev v Slovenj Gradcu leta 1974, ki je obravnavalo stanje evidenc gradiva za zgodovino Slovencev v arhivih izven naših meja.

Že dejstvo, da so bili leta 1979 objavljeni prispevki iz leta 1974, nakazuje, da so nastajale številne začetne težave pri nastanku revije. Uredniški odbor se je spopadel z več težavami. Želeli so namreč, da so besedila tudi jezikovno urejena, tako so poiskali lektorico dr. Bredo Pogorelec,⁸ vendar so se med lektoriranjem izgubila vsa besedila. Revijo, ki je bila že skoraj pripravljena na tisk, je bilo treba narediti oziroma rekonstruirati na novo, saj duplikata ni bilo. Uredništvo je tako moralo pozvati avtorje, da ponovno napišejo besedila oziroma da pošljejo kopijo slednjega.⁹ Neljub dogodek je zelo zavlekel izdajo revije. Naslednja težava je bila financiranje revije, vendar je tej tematiki namenjeno posebno poglavje v nadaljevanju.

Že kmalu po izdaji prve številke so se pojavile tendence, da se revija ukine, saj menda ta ne bi bila potrebna, tako da referati VIII. zborovanja arhivskih delavcev Slovenije v Kočevju od 20. do 22. oktobra 1977 niso izšli v okviru revije, ampak je ADS te izdalo kot samostojno publikacijo z naslovom *Arhivsko gradivo v Sloveniji po osvoboditvi*.¹⁰

Negotovost glede prihodnosti se je razblijala na zborovanju v Radencih leta 1979, ko je društvo potrdilo prvotni koncept revije *Arhivi* in je obveljalo, da se objavljajo referati z društvenih zborovanj in posvetovanj.¹¹ Glede na majhno število arhivskih delavcev je bilo smiselno, da so avtorji prihajali iz vrst zgodovinarjev. Kot piše Vladimir Kološa v svojih spominih, so na zborovanjih sodelovali zgodovinarji, in sicer je bilo na

Predlogi za ime revije
(Vir: SI AS 607, t. e. 37, p. e. 146)

⁷ Umek, Košir: *Revija Arhivi*, str. 70.

⁸ Dr. Breda Pogorelec, prof. na oddelku za slovanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

⁹ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Dodatna finančna sredstva za arhivsko publikacijo, 16. 3. 1979.

¹⁰ Umek, Košir: *Revija Arhivi*, str. 70.

¹¹ Umek, Košir: *Revija Arhivi*, str. 71.

zborovanju leta 1974 v Slovenj Gradcu od 18 referatov samo pet teh iz arhivskih vrst, medtem ko jih je bilo leta 1981 že 16 od 20.¹² Arhivska stroka se je počasi, a zanesljivo krepila.

4. Vsebine in rubrike revije

Izvršni odbor društva je imenoval šestčlanski uredniški odbor – Ljudmila Bezljaj – Krevel, Janez Kos, Antoša Leskovec, Marija Oblak – Čarni, Ema Umek in dr. Jože Žontar, ki je na podlagi smernic slovenjegraškega zborovanja pripravil osnutek programske usmeritve časopisa, ki je še danes relativno isti.¹³

Ena od stalnic v reviji *Arhivi* vse od začetka so rubrike. Že v prvi številki so postavili naslednjo shemo: *Članki in razprave, Delo arhivov in arhivskih organizacij, Ocene, poročila o publikacijah, Obvestila o pomembnejšem gradivu v domačih in tujih arhivih, Nove pridobitve v slovenskih arhivih, Bibliografija arhivskih delavcev, Osebnosti, Povzetki*.¹⁴

Čeprav je večina rubrik ostala ista, so se številne zadeve v rubrikah spremenile. Leta 1981 so dodali rubriko *Iz prakse za prakso*, ki je bila namenjena objavljanju prispevkov o konkretnem delu v arhivu, predstavitev aplikativnih rešitev arhivskih vprašanj in načrtovanju dela v arhivih. V letu 1995 je prostor našla tudi rubrika *O delu Arhivskega društva Slovenije*.¹⁵

Prva leta izdajanja revije so objavljali tudi poročila posameznih arhivov za prejšnje leto in program za prihodnje leto, pri čemer naj bi bila ta tri strani dolga z naslednjo vsebino: pristojnosti arhiva, arhivski prostori, notranja organizacija arhiva in kadri ter poročilo o delu, podobno naj bi bil pripravljen tudi program.¹⁶ Vendar ker so številke izhajale z zamikom, ki se je vse bolj večal, je uredniški odbor sklenil, da objavljanje programov in poročil res nima smisla.

Rubrike *Članki in razprave, Iz arhivskih fondov in zbirk, Iz prakse za prakso* že desetletja predstavljajo izsledke arhivskih, zgodovinskih ali interdisciplinarnih raziskav v obliki recenziranih znanstvenih ali strokovnih člankov. Ob nastanku revije so ti članki obsegali dve do tri

NAVODILA SODELAVCEM

V želji, da bi Arhivi dobili enotnejšo podobo, smo v uredništvu pripravili naslednja navodila:

1. Arhivi objavljajo prispevke s področja arhivistike, arhivske dejavnosti in arhivske tehnike, zgodovinskih pomožnih ved, vede o virih, vede o fondih in strukture institucij.
2. Uredništvo ima pravico tekste jezikovno lektorirati.
3. Vse prispevke pošljite na disketah in na papirju.
4. Za rubriko Članki in razprave naj avtorji skupaj s tekstom pošljejo tudi sinopsis in povzetek. Sinopsis naj obsega največ 3 stavke, povzetek največ 15 vrstic. Prispevki za to rubriko naj ne presegajo 1 oziroma 1,5 avtorske pole.
5. Naslov članka naj bo vedno naveden prvi in pod njim ime in priimek avtorja. Opombe na koncu naj bodo napisane enotno. Ko delo citiramo navedemo vse bibliografske podatke. Na kratice moramo opozoriti pred začetkom opomb.
6. Za rubriko Osebnosti je prispevek lahko dolg največ 3 tipkane strani (+ bibliografija).
7. Poročila naj bodo dolga po 1 tipkano stran oziroma če nakazujejo določeno problematiko in rešitve tudi več.
8. Ocene knjig naj ne presegajo 3 tipkane strani oziroma če gre za kakšno informacijo 5 strani.
9. Predstavitve časopisov naj ne presegajo 3 tipkanih strani, izjeme so dopuščene, če gre za posebno problematiko.
10. Predstavitve razstav naj ne presegajo 1 tipkane strani.
11. Za vse predstavitve (knjig, časopisov, razstav) velja, da morajo biti podani popolni podatki:

Za knjige in publikacije: Naslov, avtor, izdajatelj, leto in kraj izdaje, št. strani
Primer: Ema Umek, Erbergi in dolski arhiv, 1. del, Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana 1991, 250 str.

Za časopise in revije: Naslov, številka, letnik, izdajatelj, leto in kraj izdaje
Primer: Arhivski vjesnik, XXXIV, Arhiv Hrvatske, Zagreb 1990

Za razstave: Naslov, organizator, čas razstave, kraj, naslov kataloga in podatki o njem
Primer: Ludvik Zorzut, 1892–1977, razstava ob stoletnici rojstva, Nova Gorica, september 1992, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, katalog, 21 str.

Navodila avtorjem

(Vir: SI AS 607, t. e. 34, p. e. 140, Seja uredniškega odbora Arhivov, 31. 3. 1993, Navodila avtorjem)

¹² Kološa: Nekaj utrinkov iz časov mojega tajnikovanja v Arhivskem društvu Slovenije (1976–1983), str. 48.

¹³ SI AS 607, t. e. 10, p. e. 3–6/78, Vsebinska usmeritev časopisa Arhivskega društva Slovenije Arhivi.

¹⁴ *Arhivi* 1 (1978), št. 1.

¹⁵ Umek, Košir: Revija Arhivi, str. 69–70.

¹⁶ SI AS 607, t. e. 24, p. e. 111, Prispevki za Arhive, glasilo ADS in arhivov Slovenije, 29. 10. 1981.

strani, vendar so se počasi začeli daljšati, dokler ni uredništvo postavilo pogoja – ena avtorska pola – kar znaša 16 A4 oziroma približno 30.000 znakov brez presledkov. Ker so bili članki vse obsežnejši, je bila seveda tendenca uredništva, da so napisani po enotni shemi, enako citirani in da prispejo do uredništva v čim boljši obliki, zato so pripravili enotna navodila za pisanje člankov. Večji del kratkih navodil velja še danes.¹⁷

Že v prvi številki so bili objavljeni referati zborovanja, kar se je uveljavilo in je bilo praksa vse do leta 1996, ko je uredniški odbor pripravil samostojno publikacijo, ki so jo objavili še pred zborovanjem. Arhivsko društvo še danes vsake dve leti organizira zborovanje, medtem ko je odgovorni urednik revije *Arhivi* tudi urednik zbornika, ki izide pred začetkom zborovanja.

Rubriki *O delu arhivov in zborovanjih* ter *O delu Arhivskega društva Slovenije* predstavljata poročila zborovanj, konferenc ali okroglih miz, ki posegajo na področje arhivistike ali sorodnih ved. Rubrika *Ocene in poročila o publikacijah in razstavah* predstavljajo najnovejše publikacije in razstave slovenskih ali tujih arhivov. Vsakokratni letnik revije *Arhivi* ponudi tudi pregled pridobljenega oziroma prevzetega arhivskega gradiva, ki so ga državni arhiv ali regionalni arhivi v preteklem koledarskem letu umestili v svoje fonde in zbirke, in sicer v rubriki *Pridobitve arhivov*. Prav tako je vsako leto objavljen seznam najnovejših prispevkov slovenskih arhivistov in arhivistk, zbran v rubriki *Bibliografija arhivskih delavcev*.

Z zahtevami Raziskovalne skupnosti Slovenije, ki je financirala revijo, je bilo treba zadostiti določenim zahtevam, kot so recenziranje, citiranje, prevodi in drugo. Tako so po tem, ko je bila številka sestavljena, en izvod poslali v recenzijo strokovnjaku: npr. leta 1979 je bil to dr. Peter Vodopivec, največkrat je to delo opravil dr. Jože Žontar.¹⁸ Recenzent je dejansko na že pripravljeno številko spisal, kaj številka vsebuje, ni šlo za komentiranje spisanega članka, ki bi ga avtorji naknadno še popravljali.¹⁹ Poleg tega so prispevke pregledali člani uredniškega odbora, uradnega obrazca niso imeli, medtem ko so bile recenzije ustne.²⁰

Leta 1993 so v uredniškem odboru sprejeli sklep, da vse prispevke poleg urednikov prebereta še dva člana uredniškega odbora ter prispevke za prvo rubriko *Članki in razprave* še strokovnjaki z ustreznih področij.²¹

Urednik Jure Volčjak si je ob nastopu svojega urednikovanja za cilj postavil dvigniti raven revije, da se bo uvrstila v številne baze ter zadostila vsem zahtevam strokovne in znanstvene revije. Uvedene so bile številne novosti. Članki v prvih treh standardnih rubrikah so dobili kvalifikacijo članka po *Tipologiji dokumentov oziroma del za vodenje bibliografij v sistemu COBISS* in po *Pravilniku o kazalcih in merilih znanstvene in strokovne uspešnosti*. Vsi članki so bili pred objavo dani v recenzijo. Volčjak je pripravil recenzijski obrazec, ki se uporablja še danes. Pozitivno recenzentsko mnenje je bilo pogoj za objavo članka, poleg tega so morali izpolnjevati še naslednje zahteve: izvleček na začetku članka naj bi obsegal največ do 10 vrstic; na koncu vsakega članka je bil povzetek, ki naj ne bi presegal eno stran (do 30 vrstic). Avtor je lahko izbral jezik, v katerega se prevede povzetek (angleščina, nemščina); na koncu članka je moral biti naveden seznam virov in literature; kazalo je bilo prevedeno samo v angleščino.²² V letu 2006 je tako revija dosegla vse standarde znanstvenega periodičnega tiska, tako

¹⁷ SI AS 607, t. e. 34, p. e. 138, Seja uredniškega odbora Arhivov, 31. 3. 1993, Navodila avtorjem.

¹⁸ SI AS 607, t. e. 24, p. e. 110, Zapisnik 3. seje Izvršnega odbora ADS, 5. 11. 1980; t. e. 34, p. e. 138, Sofinanciranje 1992.

¹⁹ SI AS 607, t. e. 37, Recenzija dr. Jože Žontar, 26. 9. 1991.

²⁰ SI AS 607, t. e. 37, Vprašalnik za pridobitev podatkov o znanstveni publikaciji.

²¹ SI AS 607, t. e. 34, p. e. 140, Seja uredniškega odbora Arhivov, 31. 3. 1993.

²² Arhiv ADS, leto 2006, Zapisnik korespondenčne seje UO Arhivov, september 2006.

Predlagani recenzent:

ARHIVI
Glasilo arhivskega društva in Arhivov Slovenije
Izdajatelj: Arhivsko društvo Slovenije

Datum prejema članka:
Datum oddaje recenzenta:
Datum oddaje recenzije:

RECENZIJA PRISPEVKA
(prosim za recenzijo, najkasneje v 20 dneh od prejema - hvala, urednik)

I. Kategorizacija	☐	☐	izvirni znanstveni članek - kvantitativna argumentacija
znanstvenega članka	☐	☐	izvirni znanstveni članek - kvalitativna argumentacija
	☐	☐	pregledni znanstveni članek (z izvirnim komentarjem)
	☐	☐	vabljen predavanje, uvodni govor na znanstveni konfer.
	☐	☐	profesionalna izmenjava mnenj (polemika)
	☐	☐	drugo
(predlog urednika)			(predlog recenzenta - označite)

Naslov članka:

II. Predlog spremembe naslova:

III. MERILA (ustrezno obkrožite):

	zelo slabo			zelo dobro		
1. Noviteta obravnavanega problema	1	2	3	4	5	
2. Aktualnost problema	1	2	3	4	5	
3. Korektnost uporabljene metodologije	1	2	3	4	5	
4. Konsistentnost argumentacija	1	2	3	4	5	
5. Strokovna terminologija	1	2	3	4	5	
6. Zgoščenost podajanja	1	2	3	4	5	
7. Korektnost citiranja virov	1	2	3	4	5	
8. Urejenost morebitnih grafičnih prikazov	1	2	3	4	5	
9. Urejenost morebitnih opomb	1	2	3	4	5	
10. Urejenost slovenskega povzetka	1	2	3	4	5	
11. Urejenost angleškega povzetka	1	2	3	4	5	

12. Število besed:
Predlagan drugačen obseg članka: (praviloma 5000 – 8000 besed):

IV. OBJAVLJIVOST PRISPEVKA (označite):

☐ objavljen brez popravkov
☐ objavljen z manjšimi popravki
☐ objavljen z večjimi popravki
☐ neobjavljen

V. (če je prispevek objavljen) Zgoščeno povzemite glavne vrline in/ali šibkosti članka.

Morebitne konkretne daljše pripombe recenzenta zapišite na posebnem listu

Recenzijski obrazec

(Vir: Arhiv ADS, leto 2006, Urednikovo vsebinsko poročilo o publikaciji *Arhivi* v letu 2006)

oblikovne kot vsebinske, kar je k sodelovanju pritegnilo številne raziskovalce, zgodovinarje in druge, ki objavljajo v revijah, ki prinašajo točke.²³

Volčjak je z veliko truda v letu 2006 uspešno izpeljal vpis v mednarodni podatkovni bazi za zgodovinske znanstvene publikacije – *Historical Abstracts in America: History and Life*, ki ju vodi ameriška organizacija ABC Clio.²⁴

Revija *Arhivi* je tako trenutno vključena v naslednje podatkovne baze: COBISS (Slovenija); EBSCO Publishing; ProQuest, Library & Information Science Source; Library, Information Science & Technology Abstracts with Full Text (Združene države Amerike); Centro de Información Documental de Archivos (Španija); Institut für Archivwissenschaft der Archivschule Marburg (Nemčija).

V reviji *Arhivi* so se trudili redno objavljati vsebine in ocene arhivističnega tiska večine večjih pomembnejših znanstvenih in strokovnih revij na tem področju: *Der Archivar*, *Mitteilungen des Steiermarkischen Landesarchivs*, *Rassegna degli archivi di stato*, *The American Archivist*, *La gazette des archives*, *Vjesnik historijskih arhiva u Rjeci i Pazinu*.²⁵ Vsak arhiv je bil zadolžen za spremljanje navedenih revij in eden od arhivistov je pripravil poročilo ter s tem drugim arhivistom omogočil spremljanje dogajanja na področju arhivistike po vsem svetu. Z razvojem svetovnega spleta je postal dostop do tujih revij oddaljen dva klika, tako da so te ocene odpadle.

Uredniškemu odboru se je uspelo s tuji mi arhivi dogovoriti za menjavo revij, tako da si je nabral zavidljivo številko tujih revij. Prav tako so bili *Arhivi* dostopni v številnih arhivih v Italiji, Avstriji, Češkoslovaški, Madžarski, Nemčiji in Poljski.²⁶

Že v prvi številki revije *Arhivi* sta bila dva povzetka prispevkov v nemščini, saj so želeli napisano približati tudi arhivistom v drugih državah. V prvi številki tako najdemo povzetka prispevka Marije Oblak Čarni o dvajsetletnici društva ter Eme Umek o raziskovanju in snemanju arhivskega gradiva v tujih arhivih.²⁷ V drugi številki so bili že štirje povzetki v nemščini, med-

²³ Arhiv ADS, leto 2006, Urednikovo vsebinsko poročilo o publikaciji *Arhivi* v letu 2006.

²⁴ Arhiv ADS, leto 2006, Zapisnik 2. seje Izvršnega odbora ADS, 5. 10. 2006.

²⁵ SI AS 607, t. e. 34, p. e. 138, Zapisnik 1. seje uredniškega odbora Arhivov, 28. 5. 1992.

²⁶ SI AS 607, t. e. 37, Seznam tujih revij, ki jih pridobimo z izmenjavo glasila *Arhivi*, seznam tujih institucij, v katerih so *Arhivi* dostopni v knjižnici.

²⁷ *Arhivi* 1 (1978), št. 1.

tem ko so bili v tretji v obliki štirih kartončkov na vsaki strani slovenski in angleški povzetki vseh člankov.²⁸

V letu 1986 so iz neznanih razlogov dodali kazalo v italijanščini in ruščini, vendar so ruščino po enem letu opustili, zamenjala jo je angleščina.²⁹ Leta 1988 so uvedli kazalo še v nemščini, povzetki so bili počasi prevedeni samo v nemščino, potem še v angleščino.³⁰

Obe redni publikaciji ADS – poleg revije *Arhivi* še zbirka *Viri* – so od leta 1980 dalje predstavili na javnem dogodku (v letu 1980 je bil na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja), kjer sta spregovorila oba urednika, o zbirki *Viri* je govoril tudi vsakokratni avtor. Poleg tega sta oba uredniška odbora seznanila poslušalce še z nadaljnjim programom izdaje obeh publikacij, pri čemer se je pričakovalo, da se bo razvila dejavna razprava.³¹ Javne predstavitve obeh publikacij in še vseh drugih publikacij, ki jih je v tistem letu izdalo ADS, so počasi postale tiskovne konference, ki so potekale v Cankarjevem domu.³² Sčasoma predstavitev revije ni bila več samostojen dogodek in je bilo to izvedeno v okviru občnega zbora, kjer je urednik na kratko predstavil revijo, vendar v zadnjih letih, od koronskih časov dalje, predstavitev ni več.

ADS in uredništvo revije sta se zavzela tudi za to, da so bile nekatere številke – zborniki posvečeni za arhivsko stroko posebno zaslužnim arhivskim delavcem: ob 70-letnici dr. Eme Umek, ob 70-letnici prof. dr. Jožeta Žontarja, ob 70-letnici Marije Oblak Čarni, ob 80-letnici Petra Ribnikarja in ob 70-letnici dr. Franceta Martina Dolinarja. Leta 2004 je bila prva številka posvečena 50-letnici ADS.

Dvakrat je izšlo bibliografsko kazalo revije *Arhivi*, prvo je zajemalo vse izdane številke revije od leta 1979 do leta 1997, drugo je zajemalo izdane številke od leta 1998 do leta 2007.³³ Bibliografsko kazalo z napredkom modernih iskalnikov ni več potrebno, še zlasti ne več, odkar so celotne številke objavljene na spletu.

5. Uredniški odbori in njihovo delo

Prvi ožji uredniški odbor je bil sestavljen iz treh članov: glavne urednice Eme Umek, odgovorne urednice Marija Oblak Čarni in tehničnega urednika Janeza Kosa. Odbor je pripravil idejno zasnovo, ki je vrsto let ostala ista.³⁴ Od srede leta 1979 so povečali uredniški odbor še za toliko članov, da je imel vsak arhiv enega svojega zaposlenega v uredniškem odboru.³⁵

Poleg uredniškega odbora je že od začetka zaradi takratne zakonodaje deloval tudi izdajateljski svet, sestavljen iz treh članov. Vabljeni so bili na seje uredniškega odbora, pri čemer so na začetku predpostavljali, da bodo imeli pomembno vlogo, vendar iz zapisnikov uredništva ni mogoče zaznati, da bi bil njihov prispevek ključen za delovanje revije *Arhivi*.³⁶

Način delovanja uredniškega odbora se je skozi desetletja spreminjal. Prva leta se je uredniški odbor sestel približno petkrat na leto. Posamezni člani odbora so bili zadolženi kot uredniki za posamezne rubrike in so pripravili predloge. Na začetku vsakega leta so zbirali predloge člankov, uredništvo je

²⁸ *Arhivi* 3 (1980), št. 1–2.

²⁹ Košir: *Arhivi I–XX (1978–1997)* in bibliografsko kazalo.

³⁰ Umek, Košir: *Revija Arhivi*, str. 71.

³¹ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Vabilo, 2. 4. 1980.

³² SI AS 607, t. e. 34, p. e. 138, Tiskovna konferenca, 14. 5. 1991.

³³ Arhiv ADS, leto 2009, Zapisnik 5. seje Izvršnega odbora ADS, 2. 6. 2009.

³⁴ Umek, Košir: *Revija Arhivi*, str. 69–70.

³⁵ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Zapisnik 7. seje Izvršnega odbora ADS, 14. 3. 1979.

³⁶ SI AS 607, t. e. 24, p. e. 111, Seja uredniškega odbora Arhivov, 27. 2. 1981.

prereševalo ideje in sestavilo osnutek revije, medtem ko so za rubriko *Članki in razprave* izbrali tematike, ki so jih želeli predstaviti v reviji *Arhivi* in potem poiskali avtorje, ki bi lahko napisali članke. Ko je bil sredi spomladi osnutek revije pripravljen, so ga poslali vsem arhivom. Tam so izbrali avtorje za posamezne prispevke rubrikam.³⁷

Pisci so morali oddati članke do 1. septembra, pri čemer je bila stalna praksa, ki še vedno drži, zamikanje datumov na prošnjo raznih piscev, ki niso oddali v roku. Po oddaji člankov se je uredništvo sestalo, pregledalo oddane članke in uredilo številko. Besedila so šla v lekturo, po enem mesecu je bila redakcija zaključena in sledil je tisk.³⁸

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je Jugoslovanski bibliografski inštitut dodelil ISSN številko 0351-2835, s tem so bili *Arhivi* vključeni v Mednarodni sistem za serijske publikacije.³⁹

Na občnem zboru ADS leta 1996 so sprejeli sklep, da se uredniški odbor mednarodno razširi, predvsem z željo, da se povabijo znani strokovnjaki, ki bodo dali reviji še večjo težo. Urednik je v tem smislu povabil dr. Alfreda Ogrisa iz Deželnega arhiva v Celovcu in dr. Joza Ivanovića iz Hrvatskega državnega arhiva, pri čemer je seveda obljubil povrnitev stroškov ob udeležbi na sestankih in navedel, da se bodo trudili, da ne bodo imeli preveč dela.⁴⁰

Na prijavnih obrazcih je bil eden od pogojev sofinanciranja Ministrstva za znanost in tehnologijo RS tudi citiranost v tujih periodičnih publikacijah, uredništvo je tako v obrazec o poročanju zabeležilo, da je bil v letu 1993 v reviji *American Archivist* samostojni prispevek o reviji *Arhivi*, poleg tega je bila revija redno uvrščena v mednarodne arhivistične bibliografije s svojimi članki, sploh v *Bulletin d'Information* in v *Bibliographie zum Archivwesen*.⁴¹

Z leti se je delo uredniškega odbora precej spreminjalo, število sestankov se je zmanjšalo, delo tehničnega urednika je z razvojem tehnologije prešlo na zunanjega izvajalca, ki opravlja prelom. S spremenjenim recenzentskim postopkom članke najprej pogledata oba urednika: odgovorni in glavni, če prispevek ustreza, ga pregleda še recenzent, ki ga izberejo glede na tematiko članka. Uredniški odbor se je tako sestajal le glede priprave letnih programov oziroma poročil, kar nekaj sej je bilo korespondenčnih, ko so morali hitro sprejeti neko odločitev. Od epidemije v letu 2020 naprej se uredniški odbor sploh ni videl v živo, saj so vsi sestanki potekali s pomočjo ZOOM-platforme.

V starih zapisnikih sej uredniškega odbora in sej Izvršnega odbora ADS so zabeležene številne prošnje urednikov arhivistom, naj pišejo za revijo *Arhivi*, naj se zavedajo, da je to naša revija in da je od nas odvisno, ali bo revija kakovostna ali bomo samo zamahnili z roko ter rekli, da se bo že kdo drug potrudil in kaj napisal.

Odgovorni uredniki skozi leta:

- Marija Oblak-Čarni, Arhiv SR Slovenije, 1979–1985,
- dr. Vladimir Žumer, Arhiv SR Slovenije, 1986–1991,
- mag. Nina Zupančič, Arhiv Republike Slovenije, 1991–1993,
- dr. Matevž Košir, Arhiv Republike Slovenije, 1994–2005,
- dr. Jure Volčjak, Arhiv Republike Slovenije, 2006–2016,
- dr. Gregor Jenuš, Arhiv Republike Slovenije, 2016–2020,
- mag. Marija Čipić Rehar, Zgodovinski arhiv Ljubljana, 2020–2024,
- Jernej Komac, mag., Arhiv Republike Slovenije, 2024–.

³⁷ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Osnutek časopisa *Arhivi* 3, 16. 4. 1980.

³⁸ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Zapisnik 4. seje Izvršnega odbora ADS, 9. 4. 1980; Poročilo o delu uredniškega odbora časopisa *Arhivi* v času 1. 1. –30. 7. 1980.

³⁹ SI AS 607, t. e. 37, Dodelitev ISSN.

⁴⁰ SI AS 607, t. e. 36, Povabilo v uredniški odbor Arhivov, 30. 7. 1996.

⁴¹ SI AS 607, t. e. 37, Podatki o znanstveni ali strokovni periodični publikaciji, 3. 11. 1995.

6. Financiranje revije

Začetno vsoto denarja za prvo številko revije so dobili od Kulturne skupnosti Slovenije, in sicer so po sklenjeni pogodbi, z dne 12. maja 1975, prejeli 23.000 din, vendar to še zdaleč ni zadostovalo.⁴² Takoj po izidu prve številke so se na sestanku Izvršnega odbora seznanili s prevelikimi stroški tiska in oblikovanja glasila. Prisiljeni so bili narediti načrt za pokritje nastalih stroškov v višini skoraj 90.000 din, ki jih je v tistem trenutku pokrilo ADS, 23.000 din je prispevala Kulturna skupnost Slovenije, 60 izvodov je odkupilo društvo po nesubvencionirani ceni, medtem ko naj bi slovenski arhivi kupili 120 izvodov – predvideno je bilo, da vsak arhiv kupi od 10 do 20 izvodov glede na zmožnosti, ravno toliko denarja naj bi dobili od prodaje glasila članom društva – en izvod je namreč stal 50 din, medtem ko so manjšo vsoto dobili iz presežka pri organizaciji strokovnega posvetovanja o filmu. Za ostali manjkajoči del so nameravali zaprositi Kulturno skupnost Slovenije za dodatno dotacijo, z obrazložitvijo, zakaj je prišlo do zakasnitve izdaje, zaradi česar so se stroški povečali. Če bi sredstev še vedno primanjkovalo, bi stroške pokrili tako, da bi Skupnost arhivov Slovenije iz svojih sredstev odkupila izhode revije *Arhivi*.

V želji, da se financiranje reši dolgoročno, so pripravili dogovor, ki bi vse arhive obvezoval k finančni pomoči reviji. Poleg tega so nameravali razširiti uredniški odbor, tako da bi bil iz vsakega arhiva po en član, prav tako so za sredstva zaprosili tudi Raziskovalno skupnost Slovenije.⁴³ Po tem sporazumu so bili arhivi dolžni financirati ADS oziroma izdajo glasila v višini 3 % sredstev, ki so jih dobili za svoje lastno financiranje. Specialni arhivi – Arhiv Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije (CK ZKS), Arhiv Republiškega sekretariata za notranje zadeve (RSNZ) in Inštitut za zgodovino delavskega gibanja (IZDG) naj bi prispevali po 700 din na arhivskega delavca.⁴⁴ V razpravi so imeli tudi predlog, da bi mogoče takratni Arhiv Socialistične Republike Slovenije (SRS) lahko financiral revijo po sporazumu in proračunu.⁴⁵ V letu 1980 je tako Raziskovalna skupnost Slovenije prispevala za revijo 70.000 din, pri čemer se je ADS zavezalo, da bo objavljenih 20 avtorskih pol, od tega je bilo 8 avtorskih pol namenjenih znanstvenim člankom, in 12 referatom, tekočim domačim bibliografijam in analitskim abecednim kazalom.⁴⁶ Poleg tega je morala revija zagotoviti sinopsise v tujem jeziku in biti uvrščena v UDK-sistem.⁴⁷ Od druge številke naprej je Raziskovalna skupnost Slovenije vključila revijo v svoj redni program sofinanciranja, kar je za uredništvo pomenilo olajšanje, saj je bilo izhajanje glasila s tem skoraj zagotovljeno.⁴⁸

Kulturna skupnost Slovenije je redno prispevala večjo količino denarja za izdajanje revije *Arhivi*, vendar so že marca 1981 ugotavljali, da vse več društev zaproša za sredstva Kulturno skupnost in bo tako na voljo vse manj sredstev, kar bo za revijo pomenilo, da bo treba poiskati še kakšen drug vir sredstev.⁴⁹ Del sredstev se je tako prelil iz ostalih virov ADS, in sicer je denar prišel od organizacije zborovanj, pri čemer se je vedno nabralo nekaj denarja.⁵⁰

V prvih letih so poskusili pridobiti sredstva tudi z reklamnimi oglasi, v drugi številki tako najdemo oglase za Radensko, Swing in Deit ter reklamo za

⁴² SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Dodatna finančna sredstva za arhivsko publikacijo, 16. 3. 1979.

⁴³ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Zapisnik 7. seje Izvršnega odbora ADS, 14. 3. 1979.

⁴⁴ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Samoupravni sporazum o izdajanju slovenskega arhivskega glasila in združevanju sredstev za delno financiranje izdajanja glasila, 5. 12. 1979.

⁴⁵ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Zapisnik 2. seje Izvršnega odbora ADS, 27. 9. 1979.

⁴⁶ SI AS 607, t. e. 10, p. e. 33/80, Pogodba o sofinanciranju Arhivov, 6. 5. 1980.

⁴⁷ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Zapisnik 3. seje Izvršnega odbora ADS, 5. 11. 1979.

⁴⁸ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Poročilo o akcijah in delu ARS za čas od januarja do oktobra 1980.

⁴⁹ SI AS 607, t. e. 24, p. e. 111, Seja IO ADS, 25. 3. 1981.

⁵⁰ SI AS 607, t. e. 24, p. e. 111, Seja uredniškega odbora Arhivov, 10. 12. 1981.

ITAS – podjetje, ki je proizvajalo prikolice in polprikolice, avtomešalce za prevoz betona in podobne stroje.⁵¹ V reviji *Arhivi* za leto 1983 so objavili referate XI. zborovanja arhivskih delavcev, ki je potekal v Čateških toplicah novembra 1983, tako da so na konec številke dali tudi oglas za Terme Čatež.⁵² Izkazalo se je, da so bili to edini oglasi, uredništvo je sicer pošiljalo ponudbe za oglase podjetjem, vendar ta niso imela interesa za objavo v reviji, ki je izšla enkrat letno. Vsekakor se je hitro pokazalo, da se revija z oglasi ne bo mogla financirati.⁵³

Tako *Arhivi* kot tudi *Viri* niso bili zanimivi za prodajo, saj ko je uredništvo poslalo izvode 15 knjigarnam v Ljubljani in Mariboru, so vse izvode z izjemo enega vrnili, ker ni bilo povpraševanja zanje.⁵⁴

Revija je imela zagotovljena sredstva samo za tiskarske stroške, primanjkovalo je denarja za honorarje avtorjev, ki so pomagali pri izdaji revije, kar je povzročalo, da je bilo težko dobiti ljudi, ki bi bili pripravljeni sodelovati. Prav tako je prihajalo do objektivnih vzrokov za zamude – včasih je zamujal tiskar, včasih lektor itd. To je seveda povzročalo težave, saj je vodstvo ADS moralo izpeljati projekte, za katere so dobili denar v tekočem letu.⁵⁵ Glasilo je namreč redno izhajalo z zamudo, v bistvu je izšlo nekje med februarjem in junijem za preteklo leto, *Arhivi* za leto 1985 so izšli šele na začetku leta 1987. Uredništvo se je tako spraševalo, v čem je smisel objavljanja delovnih načrtov za prejšnje leto, tako da so se odločili popraviti shemo prispevkov. V letu 1987 so z namenom popraviti vse zaostanke načrtovali tri številke 1985, 1986, 1987, vendar se jim je tako podrla že tako krhka finančna konstrukcija, tako da so številko za leto 1987 nameravali pokriti s sredstvi, ki bi jih prispevale občinske kulturne skupnosti in gospodarske organizacije s področja Pokrajinskega arhiva Koper, saj je zborovanje arhivistov v letu 1986 potekalo v Kopru.⁵⁶ Zaradi zamujanja z izdajanjem je v letu 1988 Raziskovalna skupnost Slovenije zmanjšala sredstva za 10 %, po določenem obdobju naj bi financiranje ustavila, kar bi pomenilo velik izpad dohodka.⁵⁷

Uredništvo je redno ugotavljalo, da so avtorski honorarji pri *Kroniki* in *Zgodovinskem časopisu* tudi do petkrat višji od revije *Arhivi*, kar je seveda pomenilo, da so se avtorji odločali za druge revije.⁵⁸ Za prvi dve številki tako ali tako ni bilo denarja za honorarje, medtem ko so v letu 1980 že predvideli honorarje za pisce.⁵⁹

Ko je leta 1989 Raziskovalna skupnost Slovenije prenehala z delom, je financiranje revije prevzel Republiški sekretariat za raziskovalno dejavnost in tehnologijo.⁶⁰ Z nastankom nove države samostojne Republike Slovenije je to prešlo pod Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo RS (MVZT).⁶¹ Leta 2004 pa je nastala Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS – ARRS in je prevzela del dejavnosti MVZT, kasneje pa se je preimenovala v Javno agencijo za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).⁶²

Člani Izvršnega odbora ADS so poskušali na vse načine pridobiti sredstva, da bo revija lahko izhajala. Društva lahko, če zadostijo zahtevam razpisov, pridobijo status društva, ki deluje v javnem interesu na področju kulture. V letu

⁵¹ *Arhivi* 2 (1979), zadnja stran.

⁵² *Arhivi* 6 (1983), zadnja stran.

⁵³ SI AS 607, t. e. 10, p. e. 10/80, Ponudba oglasa v Arhivih, 29. 1. 1980.

⁵⁴ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Poročilo tajnika ADS o delu v 1. polletju 1980.

⁵⁵ SI AS 607, t. e. 25, p. e. 116, Obračun in poročilo za leto 1983.

⁵⁶ SI AS 607, t. e. 28, p. e. 119, Sofinanciranje glasila *Arhivi* za leto 1986 in 1987.

⁵⁷ SI AS 607, t. e. 28, p. e. 119, Sofinanciranje glasila *Arhivi* za leto 1986 in 1987.

⁵⁸ SI AS 607, t. e. 28, p. e. 119, Sofinanciranje glasila *Arhivi* za leto 1986 in 1987.

⁵⁹ SI AS 607, t. e. 21, p. e. 104, Zapisnik 4. seje Izvršnega odbora ADS, 9. 4. 1980.

⁶⁰ SI AS 607, t. e. 34, p. e. 138, Pogodba, 28. 6. 1991, Pogodba o sofinanciranju glasila *Arhivi* za leto 1991.

⁶¹ SI AS 607, t. e. 34, p. e. 138, Pogodba o sofinanciranju glasila *Arhivi* za leto 1992.

⁶² Arhiv ADS, leto 2008, Pogodbe in zahtevki, 19. 12. 2008.

1996 je tako društvo oddalo vlogo na Ministrstvo za kulturo RS in vsa potrebna dokazila, da bi dobilo status, saj je bila to vstopnica za prijavljanje na razne razpise. Pred tem so na občnem zboru ADS, dne 3. aprila 1996, potrdili nova pravila društva, ki so jih predhodno uskladili glede na zakon o društvih.⁶³

V letu 2005 se je na Izvršnem odboru ADS začela razprava, da bi se društvo z revijo *Arhivi* prijavilo na sofinanciranje za izdajanje periodičnih publikacij za leto 2005, ki ga je objavila ARRS. Od društev, ki želijo na razpisu kandidirati, se je zahtevalo, da imajo status društva, ki deluje v javnem interesu na področju raziskovalne dejavnosti, oziroma da v času trajanja javnega razpisa na pristojno ministrstvo vložijo vlogo za pridobitev takšnega statusa.⁶⁴ ADS je na Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo RS podalo predlog za pridobitev statusa društva, ki deluje v javnem interesu na področju raziskovalne dejavnosti. Vendar pa je ministrstvo izdalo negativno odločbo. V društvu so bili razočarani, saj so predpostavljali, da bo odločitev otežila ali celo onemogočila kandidiranje na javnem razpisu za sofinanciranje periodičnih publikacij, ki ga razpisuje ARRS.⁶⁵ Naslednje leto so ponovili predlog in tokrat uspeli, ADS je za dobo petih letih pridobil status društva, ki deluje v javnem interesu na področju raziskovalne dejavnosti, kar je pomenilo tudi sofinanciranje izdajanje revije.⁶⁶

V zadnjih dveh desetletjih je Ministrstvo za kulturo RS financiralo revijo iz več postavk, in sicer večji del iz arhivske dejavnosti in del iz postavke založništvo ter Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in šport RS tudi s podobno vsoto.⁶⁷

Pri financiranju so se ponovno pojavile težave. Ob prijavi na razpis so leta 2016 ugotovili, da v letu 2015 publikacija ni bila vpisana v določene mednarodne bibliografske baze podatkov, kar je bil pogoj za uspešnost na razpisu Agencije za raziskovalno dejavnost RS. Ugotovljeno je bilo, da do izbrisa oziroma prerazporeditve v druge baze podatkov ni prišlo po krivdi oziroma na predlog društva, temveč so se za to odločili upravljavci baz sami. Vlogo za ponovni vpis v omenjene baze je uredniški odbor hitro podal, vendar niso bili uspešni.⁶⁸ ADS in *Arhivi* so leta 2018 zaprosili za ponovno evalvacijo iz strani ARRS in možnost za umestitev na poseben seznam revij, ki so v nacionalnem pomenu, da bi imeli možnost sodelovanja na razpisih ARRS in doseči vsaj 60-odstotno sofinanciranje.⁶⁹ Vendar je bil odgovor negativen, *Arhivi* so bili ponovno v težavah. Od takrat namreč *Arhivi* nimajo več priznanega statusa znanstvene revije. Poleg finančne izgube je revija doživela upad interesa piscev, saj svoje članke zaradi zbiranja točk raje objavljajo v znanstvenih kot le strokovnih revijah.

Danes tako izdajanje revije sofinancira samo Ministrstvo za kulturo RS, manjkajoči delež pa pokrije ADS.

7. Tehnične značilnosti revije

Vizualna podoba

Prvi uredniški odbor je k oblikovanju zunanje podobe revije povabil arhitekta Tomaža Marolta, ki je postavil prvo podobo. Do leta 1985 je ostala podoba nespremenjena, v letu 1986 so bili v reviji objavljeni referati s posvetovanja o tehnični dokumentaciji in so vključili slikovno gradivo. Slikovne pri-

⁶³ SI AS 607, t. e. 36, Utemeljitev glede pridobitve statusa, 5. 4. 1996.

⁶⁴ Arhiv ADS, leto 2005, Zapisniki sej IO ADS, korespondenčna seja, 1. 6. 2005.

⁶⁵ Arhiv ADS, leto 2005, Zapisnik 8. seje Izvršnega odbora ADS, 7. 12. 2005.

⁶⁶ Arhiv ADS, leto 2006, Zapisnik 1. seje Izvršnega odbora ADS, 5. 10. 2006.

⁶⁷ Arhiv ADS, leto 2003, Poročilo o delu ADS, marec 2002–marec 2003.

⁶⁸ Arhiv ADS, leto 2016, Zapisnik 2. seje Izvršnega odbora ADS, 13. 12. 2016.

⁶⁹ Arhiv ADS, leto 2018, Zapisnik 1. seje Izvršnega odbora ADS, 11. 5. 2018.

Tretje mesto na natečaju za vizualno in oblikovno najpopolnejšo naslovnico založbe EDUCA leta 2005 (Vir: Arhiv ADS, leto 2006, mapa Uredništvo revije *Arhivi*, 2006, srajčka Založba Educa)

Naslovnica prve številke revije *Arhivi* leta 1978

loge so počasi postale sestavni del revije. V letu 1993 je uredništvo posodobilo zunanjo podobo revije.⁷⁰ Slike na naslovnici so namreč postale barvne, medtem ko je bila naslovnica plastificirana. Kot zanimivost naj omenim, da je Založba EDUCA reviji *Arhivi* v konkurenci 190 strokovnih revij podelila tretje mesto na natečaju za vizualno in oblikovno najpopolnejšo naslovnico v letu 2005.⁷¹

V letu 2006 je urednik Jure Volčjak izpeljal vizualno prenovu revije, njegovo vodilo je bilo približati revijo sodobnemu človeku. Zaradi večje preglednosti med besedilom, boljše berljivosti in prijaznosti publikacije so opustili pisavo Times New Roman in prešli na pisavo Garamond. Ta pisava je bila v naboru pisav najbolj optimalna, saj je omogočala postavitev tudi najzahtevnejših člankov z uporabo posebnih črk in znakov. Pri ocenah publikacij so uvedli objavo naslovnice publikacije, o kateri je podana predstavitev ali ocena.⁷²

Novo podobo so *Arhivi* dobili s prvo številko leta 2014. Volčjak se je odločil za enotno naslovnico A4 v črni barvi z belim besedilom, na kateri so v ospredju kodeksi. Na notranji naslovnici se vsakokrat zamenja fotografija iz fotografskih zbirk arhivov, in sicer vsakič glede na tematiko člankov. Besedilo, ki je bilo do tedaj razporejeno v dveh stolpcih, je zdaj v enem širokem stolpcu, ki omogoča objavljane raznih razpredelnice in grafov.

Dolžina revije

Ob načrtovanju revije so predvidevali, da bosta vsako leto izšli dve številki, vendar se je izkazalo, da to žal ne bo mogoče. Zaradi vseh težav s financiranjem in z zamikanjem izdaje posamezne številke so se zelo hitro odločili, da bo enkrat letno izšla dvojna številka. Vse do leta 1999 so *Arhivi* izhajali kot ena dvojna številka na leto, medtem ko od leta 2000 naprej zaradi zahtev različnih razpisov, na katerih so kandidirali za sredstva, izideta dve samostojni številki na leto.

Prva številka je imela 88 strani (bila je namreč enojna), naslednje leto je bila dvojna številka s 124 stranmi. Leta 1988 – se pravi ob prvi desetletnici – je bilo 169 strani, še deset let

⁷⁰ Umek, Košir: Revija *Arhivi*, str. 69–70.

⁷¹ Arhiv ADS, leto 2006, Zapisnik seje UO *Arhivi*, 25. 4. 2006.

⁷² Arhiv ADS, leto 2006, Zapisnik korespondenčne seje UO Arhivov, september 2006.

kasneje 192 strani, leta 2008, ko sta bili že dve številki, je imela ena številka 204 strani in druga 255, skupno torej 459 strani, medtem ko sta leta 2018 obe številki znesli 590 strani. Število strani se je tako eksponentno večalo, kar pomeni, da je danes 4,7-krat večje.

Dolžine člankov so bile z današnjega pogle-da res majhne, in sicer so bili najkrajši članki dolgi eno samo stran, najdaljši so dosegli pet strani. Velikokrat oziroma kar običajno je bilo, da so bili prispevki v drugih rubrikah daljši – npr. prispevek Ivana Nemaniča o Mednarodnem arhivskem tečaju v Parizu je bil dolg dve strani. Članki so se skozi desetletja podaljševali in dosegli predpisano eno avtorsko polo.

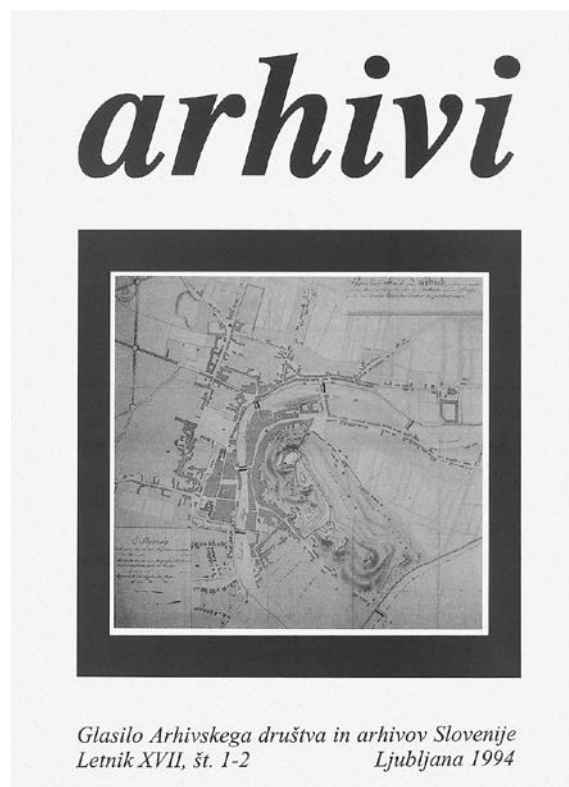
Tisk in število izvodov

Prve številke so oblikovno in tehnično nastale v Arhivu Republike Slovenije, nakar je bila uvedena praksa, da je bil tehnični urednik iz Zgodovinskega arhiva Ljubljana in odgovorni iz Arhiva Republike Slovenije. Tisk in razmnoževanje prvih letnikov je izvedel Edvard Usenik, na Kadilnikovi 8 v Ljubljani, revija je izhajala v 500 izvodih. V prvih desetletjih je imela revija 200 naročnikov, poleg tega je z domačimi in s tujimi revijami imela dogovorjenih 82 izmenjav.⁷³

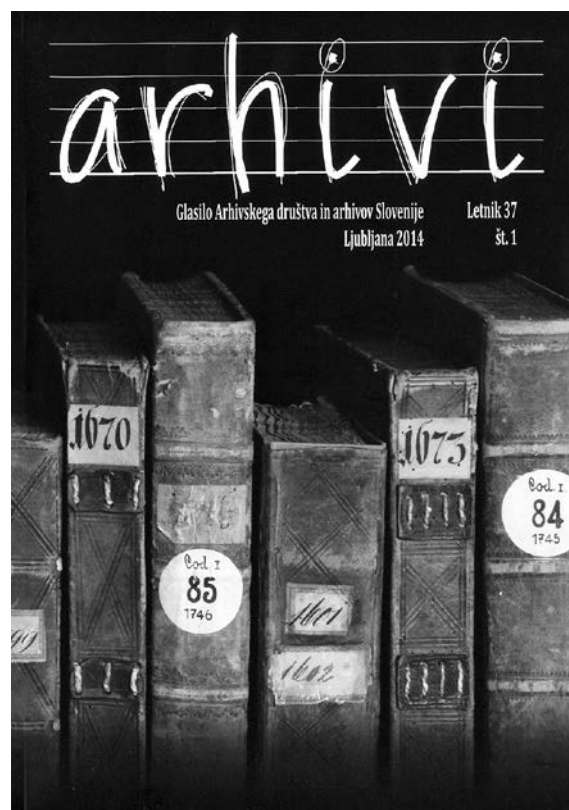
S pojavom svetovnega spleta se je situacija popolnoma spremenila. Revija je vse do leta 2008 še izhajala v 500 izvodih, medtem ko so z letom 2009 prešli na 400 izvodov, saj se je izkazalo, da številni izvodi ostajajo, tako na sedežu društva kot po posameznih arhivih. V letu 2010 se je zgodil še en premik in so začeli razmišljati o objavah člankov na spletni strani, takoj se je pojavilo vprašanje, ali se sploh lahko objavijo članki. Za objavo bi bilo namreč treba pridobiti vsa dovoljenja avtorjev. Da bi se izognili mukotrpnemu iskanju dovoljenj za objavo na spletu, so predlagali objavo povzetkov, saj zanje naj ne bi bilo potrebno dovoljenje.⁷⁴ Na pobudo urednice spletnega portala SIstory dr. Mojce Šorn so stekli pogovori o objavi starejših izvodov revije *Arhivi* na spletnem portalu SIstory, pri čemer so se dogovorili, da se objavijo letniki od leta 1998 do leta 2007, kar je pomenilo, da se zadnji letniki objavijo z zamikom, medtem ko so dogovor zapečatili s podpisom pogodbe med ADS in Inštitutom za

⁷³ Arhiv ADS, leto 2006, Urednikovo poročilo o publikaciji *Arhivi* za leto 2006.

⁷⁴ Arhiv ADS, leto 2006, Zapisnik 7. seje Izvršnega odbora ADS, 13. 1. 2010.

Naslovnica revije Arhivi leta 1994

Naslovnica prve številke revije Arhivi leta 2014

novejšo zgodovino o prenosu materialnih avtorskih pravic reproduciranja in dajanja v javnost za vse številke.⁷⁵ Pridobili so dovoljenja avtorjev oziroma njihovih naslednikov avtorskih pravic. Kjer to ni bilo mogoče ali so avtorji objavo na spletu zavrnil, so še danes strani zabrisane in članek ni dostopen. *Arhivi* so tako sredi leta 2010 postali dostopni na spletu, pri čemer se je potreba po velikem številu izdanih izvodov še zmanjšala.

Težnje, da se še zmanjša število izdanih izvodov, so se z leti nadaljevale. Vsak arhiv je namreč po dogovoru s konca sedemdesetih let odkupil večje število revije, kot jih je takrat potreboval, da so pokrili stroške tiska, ki jih društvo samo ne bi zmoglo. O možnosti zmanjšanja števila tiskanih izvodov je Izvršni odbor ADS večkrat razpravljal, a se je vedno končalo z ugotovitvijo, da bi manjše število natisnjenih glasil zelo povečalo ceno posamezne številke, kar ni prišlo v poštev. Z letom 2017 so naklado revije zmanjšali na 300 in ta številka ostaja še danes.

8. *Arhivi* v zadnjih letih

Sredi marca 2020, ko sta se svet in Slovenija zaprla v svoje domove ter je bilo delovanje vseh ustanov in vsega javnega življenja v celoti ustavljeno, je bilo na korespondenčnem občnem zboru imenovano novo vodstvo ADS, poleg tega tudi nova odgovorna urednica mag. Marija Čipić Rehar iz Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Običajni rok za oddajo prispevkov, zakoličen na 1. maj, je bil nerealen, saj se je večina slovenskih arhivistov vrnila na delo iz čakanja na delo in dela od doma po prvem maju. Urednica je tako imela v rokah en sam članek, kar pomeni, da je bilo treba v zelo kratkem času pripraviti celotno številko. Tako arhivisti kot raziskovalci v spomladanskem času leta 2020 niso imeli možnosti raziskovati v arhivskih čitalnicah, arhivi so ostali zaprti do 8. junija 2020, kar pomeni, da je bilo potrebno veliko truda in energije, da je prva številka sploh lahko izšla.

Posledice zaprtja in omejenega javnega življenja so se pri reviji kazale s pomanjkanjem člankov in razprav, medtem ko so bile strani posvečene konferencam, zborovanjem in otvoritvam razstav ter predstavitev knjig še polne, saj se je pisalo o preteklih dogodkih, medtem ko je v letu 2021 drastično upadlo število prispevkov v rubrikah *O delu arhivov in zborovanjih*, *O delu Arhivskega društva Slovenije* ter *Ocene in poročila o publikacijah in razstavah*, vsi dogodki so se namreč preselili na splet ali so odpadli. Če podamo primerjavo, še v letu 2020 so bili v prvi številki štirje prispevki o posvetovanjih in arhivskih dnevih, v prvi številki 2021 je bil le en prispevek o spletni konferenci, v rubriki *Ocene in poročila o publikacijah in razstavah* je bilo v prvi številki leta 2020 15 prispevkov, naslednje leto le še osem. Upadlo je število javnih dogodkov, pisati o konferenci, ki je potekala s pomočjo spletne aplikacije, kjer so posamezniki prebrali svoje prispevke in se načeloma niso razvijale razprave, tako kot se to zgodi v živo, nekako ni imelo smisla.

V skladu z aktualnim stanjem v svetu je bila druga številka v letu 2020 posvečena nalezljivim boleznim, pri čemer so avtorji člankov zaobjeli čas vse od doživljanja kuge v Kopru in Gorici v 17. stoletju do epidemije črnih koz leta 1972 in sedme epidemije kolere skozi digitalizirano arhivsko gradivo na RTV.

Kot ena od posledic izpada revije iz baze SCOPUS je bilo seveda manjše točkovanje znanstvenih in strokovnih člankov raziskovalcem, kar je seveda pomenilo, da ti niso bili več pripravljeni objavljati v reviji *Arhivi*. Posledično so s pisanjem prenehali številni zgodovinarji, zaposleni v raziskovalnih ustanovah, število člankov, prispelih na uredniški spletni naslov, je bilo tako skrajno majhno. V želji, da bi povečali število predvsem arhivističnih člankov, se je urednica

⁷⁵ Arhiv ADS, leto 2010, Zapisnik seje UO Arhivov, 5. 5. 2010.

obrnila na medarhivske skupine po posameznih resorjih. Prva številka v letu 2021 je bila tako posvečena sodstvu, zakonodaji in pravosodju v sodelovanju z medarhivsko skupino za pravosodje, medtem ko se je tematika pravosodja potegnila tudi v drugo številko v letu 2021, saj so se pridružili tudi drugi arhivisti, ki se primarno ne ukvarjajo izključno s pravosodjem, ampak s starejšim gradivom, poleg tega sta se s pravosodno tematiko priključila tudi dva arhivista iz cerkvenih arhivov.

Začeta praksa sodelovanja z medarhivskimi skupinami se je nadaljevala v letu 2022, ko so za prvo številki prispevali članke arhivisti s področja uprave, poleg tega so bili tudi še v drugi številki članki s področja uprave. V vseh številkah, ki so bile tematske narave, je bila prva rubrika s članki posvečena tematiki, nakar so sledile običajne rubrike: *Članki in razprave, Iz arhivskih fondov in zbirk* ter druge redne rubrike.

V letu 2023 je bilo predvideno, da bosta obe številki tematski, in sicer naj bi prva nastala v sodelovanju z medarhivsko skupino za kulturo ter druga z medarhivsko skupino za vzgojo in izobraževanje. Odziv prve skupine je bil konkreten, saj so prispevali sedem člankov, pripravili so tudi pregled arhivskega gradiva ustvarjalcev s področja kulture. Skupina za vzgojo in izobraževanje se je precej slabše odzvala, tako da niso pripravili tematske rubrike, temveč so se trije članki o vzgoji in izobraževanju priključili k ostalim rubrikam.

Sčasoma se je v zadnjem letu popravilo tudi stanje mednarodnih konferenc, zborovanj in arhivskih dni, sicer bi težko rekli, da se je vrnilo v stanje pred epidemijo koronavirusne bolezni covid-19, kajti v tem času sta se spremenila tudi določeno pojmovanje in organizacija dogodkov.

Ena od težav pri tako majhni sferi arhivistov in zgodovinarjev, kot je to v dvomilijonski Sloveniji, je recenziranje. Vsi arhivisti in zgodovinarji se med seboj tako ali drugače poznamo, o isti temi piše zelo malo ljudi. Vendar mora urednik poskrbeti, da je postopek recenziranja v obe smeri anonimen. To pomeni, da recenzent ne ve, kdo je avtor članka, in avtor ne, kdo je recenziral članek. V letih 2020–2024 je šel vsak članek skozi pregled odgovorne urednice, glavnega urednika in enega recenzenta, vendar lahko brez težav trdim, da je velika večina vedela, kdo je napisal članek. Poleg tega se je velikokrat dogodilo, da so recenzenti drugače ocenili članek kot uredništvo. Da bi se izognili tej neprijetni situaciji, sva z glavnim urednikom dodala še enega recenzenta, kar je seveda otežilo delo, saj je bilo treba poiskati še enega recenzenta več, ki bo pripravljen prebrati in pokomentirati napisano.

9. Namesto zaključka: Prihodnost tiskanih znanstvenih in strokovnih revij

V preteklem desetletju je Izvršni odbor ADS večkrat razpravljал o smiselnosti izdajanja fizične revije *Arhivi*, a ne bi bilo smiselno, da revija izide samo v spletni obliki, v vsakem primeru je namreč objavljena na spletni strani društva, poleg tega je objavljena še na portalu SIstory. Generacije, ki prihajajo, so vse manj navajene na branje knjig v fizični obliki, namesto tega uporabljajo bralnik, na katerega si naložijo številne knjige in revije ter jih potem prebirajo.

Prej ali slej bo prišel trenutek, ko fizično izdajanje revije ne bo več smiselno, podobno kot se vse časopisne hiše spopadajo z vse manjšo prodajo časopisov ter iščejo načine, kako bi finančno obstali in ohranili bralce, tako se bo tudi revija *Arhivi* sčasoma morala preusmeriti na izključno spletno izdaje. A kdaj bo prišel ta čas, je verjetno vprašanje bližje prihodnosti.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

SI AS – Arhiv Republike Slovenije

- SI AS 607, Arhivsko društvo Slovenije.

Arhiv ADS – Arhivsko društvo Slovenije

- Stalna zbirka Arhivskega društva Slovenije.

LITERATURA

Uredniški odbor: Arhivom na pot. V: *Arhivi* 1 (1978), št. 1, str. 5.

Umek, Ema; Košir, Matevž: Revija *Arhivi*. V: *Arhivi* 27 (2004), št. 1, str. 69–72.

Drnovšek, Marjan: Ob prvi številki. V: *Arhivi* 1 (1978), št. 1, str. 5–6.

Kološa, Vladimir: Nekaj utrinkov iz časov mojega tajnikovanja v Arhivskem društvu Slovenije (1976–1983). V: *Arhivi* 27 (2004), št. 1, str. 47–50.

Košir, Matevž: *Arhivi I–XX (1978–1997) in bibliografsko kazalo*. V: *Arhivi* 23 (2000), št. 1, str. 5–8.

SUMMARY

ARHIVI JOURNAL - ITS CREATION, DEVELOPMENT AND PROBLEMS FROM THE BEGINNING TO THE PRESENT DAY

Arhivi journal is the newsletter of the Archival Society of Slovenia and Slovenian archives, which has been published since 1978. The first issue for 1978 was published in February 1979 and contained papers from the convention of Slovenian archivists in Slovenj Gradec in 1974, which discussed the state of registers of materials for the history of the Slovenes in archives abroad. The editorial board faced several problems: papers were lost during proofreading, and there was a lack of money for printing.

The journal paved its way through difficult beginnings, marked by problems with technology, obtaining money for printing and other expenses, and establishing professional foundations for the journal. For decades now, it has been the central scientific and professional periodical publication in the field of archives in Slovenia. All the editors tried and are still trying to offer the professional public scientific and professional articles and discussions in the field of archival science, archival activity and archival methods, historical ancillary sciences, structures of institutions and historiography.

Since the beginning, the *Arhivi* journal has included the following sections: Articles and discussions, Activities of archives and archival organisations, Evaluations, reports on publications, Notices about important material in domestic and foreign archives, New acquisitions in Slovenian archives, Bibliography of archive workers, Personal news, Summaries. Later, they added the section From practice to practice, which was intended for the publication of articles on specific work in archives, presentations of applied solutions to archival issues and planning work in archives. The sections Articles and discussions and From archival fonds and collections, From practice to practice have for decades presented the results of archival, historiographical or interdisciplinary research in the form of peer-reviewed scientific or professional articles.

During the entire period of publishing, financial issues of the journal have

been a major concern. In the early years they obtained funds from the Cultural Community of Slovenia, the Research Community of Slovenia and the Association of Slovenian Archives. They also reached an agreement with all archives, which required them to contribute 3 % of the funds they received for their own financing to the journal. The journal is now funded through grants from the Ministry of Culture and the Slovenian Archival Society.

Each period brought its own set of issues, which the editors, with the help of the editorial board and other members of the Archival Society of Slovenia, resolved more or less successfully, while nowadays they are struggling with the transition to digital editions.